

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **J. T.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2018, č. j. 4 Az 50/2018 - 31,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce **se z a m í t á .**
- II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2018, č. j. 4 Az 50/2018 - 31, **se ru š í** a věc **se v r a c í** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Průběh dosavadního řízení

[1] Dne 20. 12. 2018 obdržel Nejvyšší správní soud kasační stížnost žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2018, č. j. 4 Az 50/2018 - 31, jímž byl zamítnut návrh žalobce na ustanovení zástupce.

[2] Řízení před městským soudem bylo zahájeno žalobou doručenou městskému soudu dne 6. 9. 2018, již se žalobce domáhá zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 8. 2018, č. j. OAM-276/ZA-ZA11-P15-2018, kterým žalobci nebyla udělena mezinárodní ochrana podle § 12 až § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů. Ve svém podání žalobce současně požádal o ustanovení zástupce a tlumočníka, neboť špatně mluví česky a nezná české zákony. Pomoc advokáta dle svého vyjádření potřebuje k doplnění žaloby.

[3] De 19. 10. 2018 doručil městský soud žalobci „*Prohlášení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce*“ a vyzval jej

k jeho vyplnění a zaslání zpět městskému soudu do 15 dnů od doručení výzvy. Dne 25. 10. 2018 obdržel městský soud vyplněné prohlášení, v němž žalobce uvedl, že sdílí byt 3 + 1 s dalšími cca 6 osobami, které se obměňují, nájemné platí ve výši 3500 Kč měsíčně, přičemž s jeho úhradou mu pomohli rodiče a bydlení má proto zaplacené do konce roku. Je nezaměstnaný, neboť nemá potřebné doklady a není znalý českého jazyka, a nepodniká. V České republice nevlastní majetek větší hodnoty, pouze v Uzbekistánu má podíl na rodinném domě a je svobodný.

[4] Přípisem ze dne 31. 10. 2018 vyzval městský soud žalobce k doplnění jeho prohlášení vysvětlením, z jakých finančních prostředků hradí své stravování a další nezbytné životní potřeby. V rámci tohoto upřesnění městský soud požadoval přesné vyčíslení příjmů a výdajů. Obdobně městský soud žádal o sdělení, jak vysoká je částka, kterou žalobci posílají rodiče k placení nájmu, a z jakých zdrojů hradí zbývající náklady na bydlení. Doplnění měl žalobce soudu zaslat do 15 dnů od doručení výzvy.

[5] V přípisu doručeném soudu dne 20. 11. 2018 žalobce městskému soudu sdělil, že, jak již uvedl, s placením nájmu mu pomáhají rodiče. Peníze posílají prostřednictvím platebního systému BestPay na jméno jeho strýce, bratra jeho matky, který žije v České republice. Tímto způsobem postupují, neboť žalobce má průkaz žadatele o mezinárodní ochranu, nemůže tedy dostat peníze na své jméno a při posílání větších částek si banka bere menší komisi. Nájem bytu zaplatil strýc z těchto peněz sám, jednou za dva týdny žalobci nakupuje potraviny, žalobce od něj dostává pouze malou část peněz, v hotovosti maximálně 1000 Kč. K přípisu žalobce předložil 4 doklady o těchto transakcích nazvané „*Remittance order for payout*“ v celkové výši 6025 USD.

[6] Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2018, č. j. 4 Az 50/2018 – 31, byl návrh žalobce na ustanovení zástupce zamítnut. Své rozhodnutí městský soud odůvodnil především tím, že žalobce neuvedl přesné vyčíslení příjmů a výdajů, ač k tomu byl vyzván. Přitom jím uvedené skutečnosti reálnou povahu jeho majetkové situace dle městského soudu zatemňují. Na účet strýce mu rodiče zaslali 6025 USD, z toho jen za září a říjen 2018 částku 3150 USD. Takový příjem by byl více než dostatečný, aby žalobce mohl zaplatit všechny uvedené výdaje, včetně nájemného i případného soudního poplatku za podání žaloby ve správním soudnictví a nesplňoval by tedy podmínku pro osvobození od soudních poplatků. Na druhou stranu mu prý strýc poskytl malou částku těchto peněz, jejíž výši žalobce v rozporu s výzvou nespecifikoval. V hotovosti dle jeho vyjádření od strýce dostal jednorázově maximálně 1000 Kč, ale neuvádí, jak často k takovým jednorázovým příjmům docházelo. Co se týká nákladů na stravování a další nezbytné životní potřeby, neudal žalobce, opět v rozporu s výzvou soudu, vůbec žádné vyčíslení, pouze uvedl, že mu strýc zřídka, jednou za dva týdny, nakupuje potraviny. Není tudíž dále zřejmé, nakolik mu strýcem dodávané potraviny vystačí. Městský soud následně odkázal na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2015, č. j. 6 As 220/2015 – 14 (všechna zde citovaná rozhodnutí správních soudů jsou dostupná na www.nssoud.cz), a dospěl k závěru, že přes výzvu žalobce nedoložil, že nemá dostatečné prostředky, a tudíž by u něj nebyly dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Z tohoto důvodu nesplnil podmínky pro ustanovení zástupce.

II.

Obsah kasační stížnosti

[7] Žalobce (stěžovatel) napadl usnesení městského soudu kasační stížností, v níž uvedl, že „[j]ako důvod pro odmítnutí žádosti soud uvedl ze jsem odešla z pobytového střediska Kostelec nad Orlicí a že bydlím v pokoji na adrese K. 1851/2, X, N. M. za který měsечно platím 3500 Kč. Takové argumenty soudu, nejsou přesvědčivé. Pobyt v pobytovém středisku Kostelec nad Orlicí ne ukončil jsem dobrovolně. Po zastavení řízení o udělení mezinárodní ochrany musel středisko opustit. V bytě na adrese uvedené shora už bydlím ne víc osob. Denne musím stát frontu aby jít na záchod nebo do sprchy. Za těchto děsivých podmínek bydlím protože nemám dostatek peněz“. Současně s podáním kasační stížnosti stěžovatel navrhl ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti, aby mu pomohl kasační stížnost doplnit, a zároveň požádal o ustanovení tlumočnicka.

III.

Vyjádření žalovaného

[8] Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že podaná kasační stížnost směřuje výhradně do procesního postupu Městského soudu v Praze, proto ponechává na úvaze Nejvyššího správního soudu posouzení její důvodnosti a správnosti napadeného usnesení. Z rozhodnutí městského soudu je však dle žalovaného zcela seznatelné, že stěžovatel nedostatečně specifikoval své majetkové poměry, aby soud mohl rozhodnout, zda jsou u stěžovatele dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Žalovanému je přitom známo, že k problematice, jíž se týká podaná kasační stížnost, je k dispozici ustálená judikatura Nejvyššího správního soudu.

IV.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[9] Nejvyšší správní soud přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí městského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.) a je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí městského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

[10] Pokud jde o podmínku povinného zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti dle § 105 odst. 2 s. ř. s., Nejvyšší správní soud odkazuje na svou konstantní judikaturu (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, či rozsudky téhož soudu ze dne 3. 12. 2015, č. j. 9 As 266/2015 - 61, a ze dne 22. 9. 2016, č. j. 6 As 200/2016 - 18), z níž vyplývá, že podáním kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského (resp. městského) soudu, jímž se řízení nekončí, nevzniká stěžovateli poplatková povinnost za kasační stížnost (ani v případech nepodléhajících, na rozdíl od kasačních stížností ve věcech mezinárodní ochrany, zákonnému osvobození od poplatku) a stěžovatel bez příslušného právního vzdělání nemusí být v řízení o takové kasační stížnosti zastoupen advokátem.

[11] I přesto musel Nejvyšší správní soud nejprve posoudit návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o dané kasační stížnosti, neboť byt není zastoupení stěžovatele advokátem v tomto řízení obligatorní, je jistě možné. I kdyby ovšem stěžovatel splňoval podmínky pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s., Nejvyšší správní soud shledal, že není splněna další nezbytná podmínka pro ustanovení zástupce dle § 35 odst. 9 s. ř. s., neboť zastoupení stěžovatele není v tomto případě nezbytně třeba pro ochranu jeho práv v řízení o předmětné kasační stížnosti. Posuzovaná otázka týkající se zamítnutí návrhu stěžovatele na ustanovení právního zástupce je totiž jednoduché povahy, kasační stížnost je sice stručná, ale, i přes zjevné obtíže stěžovatele vyjadřovat se v českém jazyce, projednatelná a Nejvyšší správní soud o ní může bez dalšího, na základě podkladů obsažených v poskytnutém spisovém materiálu, rozhodnout.

[12] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k posouzení kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí městského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[13] Kasační stížnost směřuje proti usnesení městského soudu, kterým byl zamítnut návrh stěžovatele na ustanovení zástupce. Dle § 35 odst. 9 s. ř. s., lze navrhopateli ustanovit zástupce, jímž může být i advokát, v případě, že jsou u něj předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. V daném případě tedy městský soud správně zkoumal, zda stěžovatel splňuje podmínku první, tedy to, zda by u něj byly dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, pokud by nebyl v daném řízení od soudního poplatku osvobozen ze zákona.

[14] Podmínky individuálního osvobození od soudních poplatků ve správním soudnictví upravuje § 36 odst. 3 s. ř. s. Podle první věty tohoto ustanovení účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

[15] Návrh stěžovatele na ustanovení zástupce byl městským soudem zamítnut především z toho důvodu, že stěžovatel dle něj nenaplnil podmínku spočívající v doložení nedostatečných prostředků. Stěžovatel dle městského soudu neunesl břemeno tvrzení ani břemeno důkazní, pokud jde o jeho majetkové poměry, a předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a tudíž ani pro ustanovení zástupce proto nesplnil.

[16] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že účastník, u něhož se posuzují podmínky pro osvobození od soudních poplatků, je povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění zákonných podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 - 184).

[17] Nejvyšší správní soud k tomu poznamenává, že informace získané od stěžovatele týkající se jeho majetkových poměrů byly neúplné, avšak zdůrazňuje, že v projednáváním

případě již v řízení před městským soudem stěžovatel žádal též o ustanovení tlumočníka. Městský soud tuto jeho žádosti dosud nijak neposoudil, ani k této skutečnosti nepřihlédl v tom smyslu, zda stěžovatel výzvám soudu dostatečně porozuměl a zda byl schopen se svou omezenou znalostí českého jazyka a schopností se v tomto jazyce vyjadřovat na ně adekvátně reagovat.

[18] V souladu se svým rozsudkem ze dne 30. 1. 2014, č. j. 5 Azs 25/2013 – 28, Nejvyšší správní soud připomíná, „že se již otázkou, zda a do jaké míry má žalobce ve věcech mezinárodní ochrany v řízení před krajským [resp. městským] soudem právo na tlumočníka či na komunikaci v jiném než českém jazyce, ve své judikatuře opakovaně zabýval. Např. v rozsudku ze dne 29. 1. 2010, č. j. 5 Azs 54/2009 - 42, (...) Nejvyšší správní soud posuzoval, zda právo na tlumočníka, jak je zakotveno v právním řádu České republiky, lze vztahovat i na písemný styk mezi soudem a účastníky řízení. Nejvyšší správní soud připomněl, že podle čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, „kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka“ a že podle stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS-st. 20/05, nedopadá toto právo garantované v citovaném čl. 37 odst. 4 Listiny na písemný styk soudu s účastníky řízení. Ústavní soud však zároveň nevyloučil, že konkrétní zákonná úprava práva na tlumočníka může poskytovat vyšší standard ochrany práv účastníků řízení.

Na zákonné úrovni je právo na tlumočníka zakotveno v § 18 odst. 2 o. s. ř., který je v důsledku § 64 s. ř. s. použitelný i v soudním řízení správním. Ustanovení § 18 odst. 2 s. ř. s. stanoví, že soud ustanoví tlumočníka účastníku řízení, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Podle dosavadní poměrně rozsáhlé judikatury Nejvyššího správního soudu na toto téma (srov. rovněž rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 4. 2005, č. j. 2 Azs 52/2005 - 47, ...) povinnost ustanovit účastníku řízení tlumočníka podle § 18 odst. 2 o. s. ř. vzniká soudu pouze tehdy, pokud taková potřeba vyjde najevo, tedy pokud se v řízení objeví konkrétní skutečnost nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit a pokud se po jejím prověření soudem ukáže, že účastník k řádnému uplatňování svých práv v soudním řízení tlumočníka potřebuje. Takovouto konkrétní skutečností je samozřejmě v první řadě, pokud o ustanovení tlumočníka účastník sám požádá. Další takovou skutečností však může být zejména to, že účastník se soudem začne komunikovat jiným než českým jazykem, nebo to, že z jeho projevů (vedených v jazyce českém) je patrné, že se česky nemůže dorozumět dostatečně dobře. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2007, č. j. 2 Afs 36/2007 - 86, (...) lze po účastníku řízení spravedlivé požadovat, aby skutečnost, že jazyku, v němž se vede řízení, nerozumí, dal příslušnému orgánu najevo.

V souladu s uvedeným je tedy zřejmé, že povinnost soudu podle § 18 odst. 2 o. s. ř. ustanovit účastníku řízení, jehož mateřštinou není český jazyk, tlumočníka závisí primárně na tom, zda se v řízení objeví konkrétní skutečnost nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit. Při posuzování toho, zda taková konkrétní skutečnost najevo vyšla či ne, pak Nejvyšší správní soud klade velký důraz na vlastní aktivitu účastníka řízení (srov. již citovaný rozsudek ze dne 29. 1. 2010, č. j. 5 Azs 54/2009 – 42,...)“.

[19] Nejvyšší správní soud uvedené zásady aplikoval na posuzovaný případ a dospěl k závěru, že v řízení před městským soudem se objevily konkrétní skutečnosti, které nasvědčovaly potřebě tlumočníka stěžovateli ustanovit i pro písemnou fázi řízení před městským soudem. Dle Nejvyššího správního soudu vyvstala tato potřeba především na

základě požadavku městského soudu na podrobné vysvětlení majetkových poměrů stěžovatele. Ačkoliv je zřejmé, že stěžovatel omezenou znalost českého jazyka vykazuje a určitým způsobem se dokáže v tomto jazyce vyjádřit, pro účely přesného uvedení životních nákladů v rozsahu, v jakém to po stěžovateli vyžadoval městský soud, je tato jeho znalost očividně nedostatečná. To je patrné i z obsahu kasační stížnosti, kdy stěžovatel zjevně v plném rozsahu nepochopil důvody, pro které jeho návrh na ustanovení zástupce městský soud zamítl. Ze spisu městského soudu přitom vyplývá, že stěžovatel měl vůli výzvě městského soudu k doplnění údajů vyhovět a z jeho přípisu je patrná i snaha co nejlépe osvětlit majetkové vztahy mezi stěžovatelem a jeho strýcem. Je však otázkou, zda požadavky městského soudu stěžovatel v celém rozsahu pochopil, když s dostatečnou přesností na otázky městského soudu neodpověděl.

[20] Vzhledem ke skutečnosti, že zde existovala explicitní žádost stěžovatele o ustanovení tlumočníka, jeho odpovědi nebyly dostatečně konkrétní a na základě jeho vyjadřování existovaly pochybnosti o jeho dostatečné znalosti českého jazyka, měl městský soud přihlídnout k tomu, že jazyková bariéra brání stěžovateli úplně objasnit jeho majetkovou situaci.

[21] Z přípisů stěžovatele přitom vyplývá, že peníze poskytnuté rodiči stěžovatele jsou ve faktickém držení jeho strýce, a je otázkou, zda by je vůbec byl ochoten uvolnit k výdajům spojeným s vedeným řízením před městským soudem. Jak vyplývá z ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu, při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba přihlídnout nejen k výši jeho příjmů a množství finančních prostředků, ale též k jejich disponibilitě. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo (viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 2. 2010, č. j. 3 As 28/2009 – 147, ze dne 21. 6. 2013, č. j. 5 As 33/2013 – 13, či ze dne 10. 4. 2017, č. j. 7 As 85/2017 – 15). Tyto skutečnosti však městský soud do svého hodnocení majetkových poměrů a možnosti stěžovatele je soudu dostatečně osvětlit, nepromítl.

[22] Pokud jde o žádost stěžovatele o ustanovení tlumočníka pro řízení o kasační stížnosti, Nejvyšší správní soud uvádí, že jeho kasační stížnost byla, i přes výše uvedené, v dostatečném rozsahu odůvodněná, a tedy projednatelná. Zároveň byla Nejvyšším správním soudem také shledána důvodnou, nebylo proto dle Nejvyššího správního soudu třeba tlumočníka stěžovateli pro řízení o kasační stížnosti ustanovit. Tím však není dotčena potřeba tlumočení v dalším řízení před městským soudem zvláště za situace, kdy stěžovateli dosud nebyl městským soudem ustanoven zástupce.

V.

Závěr a náklady řízení

[23] Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného shledal kasační stížnost důvodnou a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. usnesení městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude Městský soud v Praze vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[24] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne Městský soud v Praze ve svém konečném rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 28. února 2019

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu